

1.3. בבלי סוכה ה

בבלי סוכה ה,ב

ויקרא אחרי-מות טז,יד:

וְלָקַח מִדָּם הַפֶּה וְהִזָּה בְּאֶזְבְּעוֹ עַל-פְּנֵי הַכִּפֹּרֶת קִדְמָה
וְלִפְנֵי הַכִּפֹּרֶת יִזָּה שִׁבְעַת-פְּעָמִים מִן-הַדָּם בְּאֶזְבְּעוֹ:
בְּרֵאשִׁית תּוֹלְדוֹת כֹּז,ל:

וַיְהִי כַאֲשֶׁר פָּלְהָ יִצְחָק לְבִתּוֹ אֶת-יַעֲקֹב

וַיְהִי אֵד יֵצֵא יֵצֵא יַעֲקֹב מֵאֵת פְּנֵי יִצְחָק אָבִיו

וַעֲשׂוּ אָחִיו כָּא מְצִידוֹ:

בְּרֵאשִׁית וַיִּשְׁלַח לִג,י:

וַיֵּאמֶר יַעֲקֹב אֶל נָא אִם-נָא מִצְאָתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ וְלָקַחְתָּ מִנְחָתִי מִיָּדִי

כִּי עַל-כֵּן רָאִיתִי פְּנֵיךָ כִּרְאֵת פְּנֵי אֱלֹהִים וַתִּרְצָנִי:

שְׁמוֹת תְּצוּהַ כַּה,כ:

וְהָיוּ הַכְּרֵבִים פְּרָשִׁי כְּנָפִים לְמַעַלָּה סְכָכִים בְּכַנְפֵיהֶם עַל-הַכִּפֹּרֶת וּפְנֵיהֶם אִישׁ אֶל-אָחִיו
אֶל-הַכִּפֹּרֶת וַיְהִיו פְּנֵי הַכְּרֵבִים:

בענין עובי הכפורת ... רב הונא אמר מהכא (ויקרא אח"מ טז,יד) על-פני הכפורת קדמה (הזאה מדם הפר על עובי הכפרת הנקרא פני הכפורת) ואין פנים (של אדם) פחות מטפח (ומכאן שגם עובי פני הכפורת טפח).... אמר רב אחא בר יעקב (כי) רב הונא (למד גזירה שוה) פני (כפורת) פני (יצחק אבינו) (בראשית תולדות כז,ל) מאת פני יצחק אביו - מרכא טפחא מונח אתנח (הגמרא מציעה מקור אחר) ונילף מפנים של מעלה (בראשית וישלח לג,י) כראת פני אלהים ותרגוני (ודוחה) תפסת מרובה לא תפסת (גמרא חזרת ומקשה) ונילף (ג"ש) מכרוב דכתיב (שמות תצוה כה,כ) אל-הכפורת יהיו פני הכרבים, (מתרצת הגמרא) אמר רב אחא בר יעקב גמיר (קבלה בידם) שאין פני כרובים פחותין מטפח ורב הונא נמי מהכא גמיר (קבלה בידו שמפני כרובים יש ללמוד הג"ש, ולא מפני יצחק אבינו כמו שנאמר קודם)

- (ויקרא אח"מ טז,יד) על-פני הכפורת קדמה - מרכא טפחא אתנח,
- (בראשית תולדות כז,ל) מאת פני יצחק אביו - מרכא טפחא מונח אתנח
- (בראשית וישלח לג,י) כראת פני אלהים ותרגוני - תביר מרכא טפחא סלוק
- (שמות תצוה כה,כ) אל-הכפורת - קדמא זקף-קטן במלה אחת או מלים במקף, כעין מדה מוקדם והוא מאוחר בענין, כאן לומד מהמאוחר (יהיו - טפחא, פני הכרבים - מרכא סלוק,) אל-הכפורת המקדימה אותם ודורש משיעור פני הכרבים טפח אל שיעור (ויקרא אח"מ טז,יד) פני הכפורת היינו עוביה - טפח.
- בשלושה הראשונים "פני" בתוך מרכא טפחא - יתור לרבות, אפשר כי כל המקראות האלה מכילים יתור המופנה לדרשה כלשהי
- האחרון מרכא - רבוי, סלוק - מגביל. ומקשר בין פני - עובי כפורת ובין פני הכרובים שעל הכפורת ונשאר בזה.

עורך המתיבתא מעיר כך: רש"י ותוספות נקטו שבכל מקום בש"ס שכתוב "גמירי" היינו הלכה למשה מסיני כמבואר בבבלי יומא לב א, אמר רב חסדא גמירי ... וכתב רש"י ד"ה אמר רב חסדא דהיינו הלכה למשה מסיני, וכן פירשו התוספות שם, וכן כתב הכסף משנה בדעת הרמב"ם (שחיטה פ"י הי"ב). אולם הנצי"ב (בהקדמתו לשאלות, קדמת העמק א סק"ב) נקט בשיטת הרמב"ם שק במקום שפירשו כן להדיא הוא הלכה למשה מסיני (או שכתוב "באמת אמרו") אבל במקום שנאמר בש"ס "גמירי" אינו הלכה למשה מסיני אלא שהוא דין מקובל איש מפי איש עד אותו הדור שחידשו הלכה זו.

בבלי סוכה ה,ב

גובה סוכה עשרה טפחים לפחות הלכה למשה מסיני

הקשר בין תלישא-קטנה ובשמה כמנהג הספרדים תרסא, ובין שיעורין חציצין ומחיצין.

ב- בבלי סוכה ה,ב בבלי עירובין ד א, נאמר דאמר רבי חייא בר אשי אמר רב: שיעורין חציצין ומחיצין הלכה למשה מסיני. ננסה להראות מופעים פרטיים של שיעורין, חציצין ומחיצין בעלי קשר לפסוקים המובאים ע"י הגמרא לפי סדר המאמר ולא כסדר הכתוב בגמרא.

שיעורין – עיון במופע פרטי של תלישא-קטנה בהקשר לשיעורין ע"פ פסוק בעל קשר מסוים לפסוק שמובא ב- בבלי סוכה ה ב דאמר רבי חייא בר אשי אמר רב: שיעורין חציצין ומחיצין הלכה למשה מסיני. – שואלת הגמרא שיעורין דאורייתא ניהו! דכתיב (דברים עקב ח,ח) ארץ חסדה וישערה ונפן ותאנה ורמון ארץ-גית שמן ודבש, ואמר רב חנין: כל הפסוק הזה לשיעורין נאמר. ... אלמא דאורייתא ניהו. - ותסברא, שיעורין מי כתיבי? אלא: הלכתא ניהו, וקרא אסמכתא בעלמא הוא. הגמרא שואלת האם השיעורין הם מהתורה והרי אינם כתובים. ועונה השיעורין עצמם הלכה למשה מסיני (הל"מ) והקרא הוא אסמכתא בעלמא.

הגמרא בבלי סוכה ו,א, אומרת כי שיעור שיעור הוא למדידת עצם אדם לטמא שיעורה - דתנן: עצם כשעורה מטמא במגע ובמשא, ואינו מטמא באהל.

הרמב"ם מביא הלמ"מ הקשורה לשעורה אשר אינה מובאת בגמרא, כי מדידת **שקל-כסף** הנאמר בתורה הוא בפרי השעורה, היינו גרגר **שעורה**. בפירוש המשנה בתחילת קידושין ('חצי גרגר'), ובפירוש המשנה לבכורות פרק ח' משנה ז' כתב הרמב"ם שקבלה איש מפי איש שהגרגר הוא משעורה ואינו יודע לו שום טעם.
החזו"א בקונטרס השיעורים או"ח סימן ל"ט ס"ק ג' כתב, שהקב"ה מסר למשה ששיעור הפרוטה הוא על פי משקל שעורה בכסף צרוף ע"פ ספר מידות ושיעורי תורה, הרב פנחס חיים בניש הי"ו דעת הרמב"ם מופיעה בגאונים וברי"ף.

מתוך העיון ב- **בבלי קידושין ב** זכינו לגלות כי בקרא **(בראשית ח"ש כגטו)** **אָרְצָן אַרְבַּע מֵאֹת שְׁקָל-כֶּסֶף** מלת **אָרְצָן** בטעם תלישא-קטנה (תרסא) מרמזת על לימוד שיעור במלים **שְׁקָל-כֶּסֶף** ושיעור זה התגלה כקשר בין שקל-כסף ובין גרגר שעורה והמסתעף מכך. עיין במה שכתבנו ב- **בבלי קידושין ב** ובקרא **בראשית ח"ש כגטו**
• **הערה** היות והשעורה היא שיעור נפח קטן מכל הפירות ב- **דברים עקב ח ח**, מכפלה של מספר גרגרי שעורה עשויה לבטא נפח כל פרי מוזכר אבל לא מצאנו שהחכמים השתמשו ברעיון כזה.

מחיצות – עיון במופע פרטי של תלישא-קטנה בהקשר למחיצות ע"פ פסוק שמואל בבלי סוכה ה, ב
ונילף מכרוב, דכתיב **(שמות תרומה כה כ)** **אֶל-הַכֹּהֵן יִהְיוּ פְּנֵי הַכֹּרֵבִים** :! אמר רב אחא בר יעקב, גמירי: אין **פְּנֵי הַכֹּרֵבִים** פחותין **מטפח**. וגו'

הגמרא מחפשת מקור לגובה מחיצה של עשר טפחים.
רבי מאיר מחשב לפי אמה של ששה טפחים ולכן גובה ארון הברית ע"פ פסוק מפורש הוא **תשע** טפחים וטפח עשירי נלמד משיעור עובי הכפורת שעל הארון שנקבע כטפח. לכן מחיצה של עשר טפחים היא לא הלכה למשה מסיני
רבי יהודה מחשב אמה לפי חמשה טפחים ולכן גובה הארון והכפורת רק שמונה וחצי טפחים. לכן מחיצה של עשר טפחים היא הלכה למשה מסיני.

לכולי עלמא טפח פני הכרובים הוא הלכה למשה מסיני ומלמד על גובה הכפורת מ-**שמות תרומה כה כ** **פְּנֵי הַכֹּרֵבִים** ע"י גזרה שוה של **פני הכפורת אל פני הכרובים**. נדגיש **שזה לא** ההלכה למשה מסיני בענין גובה מחיצה של עשר טפחים.

תחילת פסוק זה **וְהָיוּ הַכֹּרֵבִים** – מונח תלישא-קטנה מתריעה למוד שיעור מתוכן המטועם בתבנית מפסקת דיבור **וְהָיוּ פְּנֵי הַכֹּרֵבִים**: שמכאן לומדים כי **פְּנֵי הַכֹּרֵבִים**: גובהם **טפח**. בלשון הגמרא נאמר גמירי כי אין **פְּנֵי הַכֹּרֵבִים**: פחות מטפח. גמירי ע"פ רש"י ותוס' משמעו הלכה למשה מסיני וע"פ הנצי"ב בשיטת הרמב"ם זה קבלה איש מפי איש עד אותו הדור בו התקבלה ההלכה הזאת.
טפח זה בצירוף לגובה ארון הברית מלמד על שיעור מחיצות שיהיה עשרה טפחים אבל רק לשיטת רבי מאיר.

וְהָיוּ הַכֹּרֵבִים – מונח תרסא, כעין שני טעמי תרסא, מרמז לנדרש ב-**בבלי סוכה ה, ב**,
(א) תרסא בתפקיד שיעור, מרמז לנדרש ב-**בבלי סוכה ה, ב** וכן ב-**עירובין** בענין גובה טפח של הכפורת שעל ארון העדות הנדרש מגודל טפח של פני הכרובים. וזאת אחת הדוגמאות בגמרא לקביעה שיעורין חציצין ומחיצין הלכה למשה מסיני.
ראה דרישה מורחבת במאמר א בספר התשע"א, ראה **בבלי סוכה ה, ב** שבו פסוק זה מלמד שיעור גובה כפורת וזוה לגובה עשרה טפח למחיצות סוכה הקטנה ביותר, ולגובה רשות אחרת (כגון רשות היחיד בתוך רשות הרבים), ולפי דרשתנו השילוב של התוכן והמונח תרסא מלמדים לכל אלה.

(ב) תרסא בתפקיד שיעור גובה של עשרה טפחים בין קצות כנפי הכרובים למעלה ובין הכפורת שעליה עמדו הכרובים, שהגמרא **בבלי סוכה ה, ב** מסיקה ע"י השוואה לגובה קצות כנפי הכרובים שעשה שלמה המלך בבית ראשון ושהם היו בשליש גובה הבית, לכן גם במשכן קצוות כנפי הכרובים היו בגובה שליש המשכן. המשכן גובהו 10 אמה = 60 טפח, שליש מזה עשרים טפח, והיות וקודם נדרש כי גובה ארון וכפורת עשרה טפח, לכן נותר עוד עשרה טפח לשליש גובה המשכן. וע"פ תבנית הטעמים המקור למעשה שלמה הוא כאן. יש להעיר שיש דעה שקדש הקדשים גובהו 20 עשרים אמה ולא שלושים, ואז להסביר כי כרובי שלמה הם בשליש גובה הקדש ולא קדש הקדשים. לפי הדעה של עשרים אמה, הבית הראשון היה קצת פחות מאחד עשרה נפחי משכן, ולכן שלמה הוסיף עשר מנורות ועשרה שולחנות.

רמז נחמד לגובה טפח של פני כרובים מצאנו בקרא **בראשית ח"ש כגטו** **אָרְצָן אַרְבַּע מֵאֹת שְׁקָל-כֶּסֶף**
המלים **שְׁקָל-כֶּסֶף** ככעין מידת גורעין ומוסיפין אותיות **פשך קלס**,
פשך ע"פ **בבלי סוכה ה, ב** עשר אמות ארך הקרש. כמה הוי להו - שיתין פושכי. במשכן עשר אמות אורך קרש וזה שוה ששים פושכי היינו ששים טפחים. **פשך** לשון יחיד של פושכי.
קלס הוא שבה, כגון שבה המלאכים וביניהם הכרובים לה'. אפשר כי לפנינו כתוב **קלס** מפי הכרובים שגובה פניהם **טפח=פשך** בארמית. מקור אפשרי למסורת כי **פני הכרובים** גובהם טפח.

חציצות – עיון במופע פרטי של תלישא-קטנה בהקשר לחציצות ע"פ פסוק שמואל בבלי סוכה ה, ב
פסוק לענין חציצין **ויקרא מצורע יד, ט**:
וְהָיָה בַיּוֹם הַשְּׂבִיעִי וְנִלְחַ אֶת-כָּל-שְׂעָרוֹ אֶת-רֵאשׁוֹ וְאֶת-זָקְנוֹ וְאֶת נֶבֶת עֵינָיו וְאֶת-כָּל-שְׂעָרוֹ וְנִלְחַ וְכִבֵּס אֶת-בְּגָדָיו וְרָחַץ אֶת-בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְשָׁחַר:

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצותך האמנתי – תהלים קי"ט
הלוכת הפסוקים, הלוכת דברי ח"ל והחבריים המסומנים טטוד"ל/טט הם בגדר השערות.
ההשערות נבנות בפירש נפחד ע"י ליקוט דרכי לימוד הנראים עקביים במקראות שונים. שמות דרכי הלימוד בהשאלה בלבד מהמזדות הודעות.

חציצין דאורייתא נינהו, דכתיב **(ויקרא מצורע יד, ט)** **וְרִחֵץ אֶת-בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם** - שלא יהא דבר חוצץ בינו לבין המים! - כי אתאי הלכתא לשערור, כדרבה בר בר חנה. דאמר רבה בר בר חנה: נימא אחת קשורה - חוצצת, שלש - אינן חוצצות. שתיים איני יודע. - שערור נמי דאורייתא נינהו, דכתיב **וְרִחֵץ אֶת-בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם** - את הטפל לבשרו, ומאי ניהו - שערור! - כי אתאי הלכתא - לכדרכי יצחק. דאמר רבי יצחק: **(בבלי סוכה ו, ב)** דבר תורה, **רובו ומקפיד עליו - חוצץ**, ושאינו מקפיד עליו - אינו חוצץ. **וגזור** על רובו שאינו מקפיד משום רובו המקפיד, ועל מיעוטו המקפיד משום רובו המקפיד.

מדאורייתא קשר של שלוש שערות אינו מהודק ולכן טבילה עמו אינה חוצצת. קשר של שתי שערות יש בו ספק חציצה. קשר של שורה אחת הדוק וחוצץ.

רש"י דבר תורה. הלכה למשה מסיני (ללמד כי טנוף ב-) רובו (של גופו של אדם) ומקפיד עליו - חוצץ (זה חציצה מהתורה, אם לא ברובו של גופו או אינו מקפיד אינו מהווה חציצה, **ורבנן** גזורו גם על שני אלה שהתורה המעיטה)

עיקר דין חציצה נלמד מהפסוק **(ויקרא מצורע יד, ט)** **וְרִחֵץ אֶת-בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְטָהַר**: הגמרא לומדת מ-**בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְטָהַר** שלא יהיה דבר חוצץ בינו ובין המים. המלה **אֶת** מוסיפה את שער האדם שיהיה כולו במים ללא חציצה. ההלכה למשה מסיני קובעת מהו שיעור חציצה והוא **רובו ומקפיד עליו - חוצץ**. לענ"ד טעם תרסא במלת **וְטָהַר** בתחילת הפסוק מרמז על שיעור החציצה המבורר בתבנית סיום דיבור של הפסוק **וְרִחֵץ אֶת-בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְטָהַר**: והוא רובו ומקפיד עליו - חוצץ. וזה המידרוג במצות הטבילה והחכמים **גזרו** החמרה עליו **על רובו שאינו מקפיד משום רובו המקפיד, ועל מיעוטו המקפיד משום רובו המקפיד**.

וְרִחֵץ אֶת-בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְטָהַר: המלים בתבנית סיום דיבור מגלות כי התורה מיעטה מחציצה "רובו ולא מקפיד ומיעוט ומקפיד". תרסא התריעה על מידרוג במצוה, שיעור ממתי עובר על חציצה כאשר רובו ומקפיד ובפחות מכך לא חוצץ.
אֶת - מוסיף הטפל לבשרו היינו שערור

וְרִחֵץ אֶת-בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם - דרגא תביר טפחא, כעין קבוצת פרטים של מיני חוצצים שעל כל אחד חלה אותה הלכה (א) מן התורה (רובו ומקפיד) (ב) מדרבנן (על רובו שאינו מקפיד משום רובו המקפיד, ועל מיעוטו המקפיד משום רובו המקפיד)
לכן **וְטָהַר** – מגביל שרק אם יסיר כל החציצין (קשרים וטנוף) ויטבול יהיה טהור!!!

לגבי הנושא: מיעוט החוצץ ואינו מקפיד (בעזרת הרב י"מ רושצקי)
שו"ע יו"ד סי' קצח סק"ב רמ"א הגה ולכתחילה לא תטבול אפילו בדברים שאינן חוצצין גזרה אטו דברים החוצצין (הגהות ש"ד) **ט"ז** והא דכתב רמ"א אחר כך גזירה אטו דברים החוצצים והיינו אפילו מיעוט התם קאמר לכתחילה אבל בדיעבד לא גזרינן גזירה לגזירה.

פסוקים לענין שיעורין

בראשית ח"ש כג, טו:

אֲדֹנָי שָׁמַעְנִי אֲרִיץ אֲרַבְעַ מְאֹת שָׁקֶל-כֶּסֶף בִּינִי וּבִינֶךָ מֵהָ-הוּא וְאֶת-מִתְּךָ קָבַר:

דברים עקב ח, ח:

אֲרִיץ חֲטָה וְשִׁעְרָה וְגַפְּנִי וְתֹאנָה וְרִמְזִי אֲרִיץ-יָת שָׁמֶן וְדָבָשׁ:

פסוק לענין מחיצין **שמות תרומה כה, כ:**

וְהָיוּ הַכֹּרֵבִים פְּרָשֵׁי כְּנָפִים לְמַעַלָּה סֹכְכִים בְּכַנְפֵיהֶם עַל-הַכַּפְּרֹת וּפְנֵיהֶם אִישׁ אֶל-אָחִיו

אֶל-הַכַּפְּרֹת יִהְיוּ פְּנֵי הַכֹּרֵבִים:

פסוק לענין חציצין **ויקרא מצורע יד, ט:**

וְהָיָה בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי יְגַלַּח אֶת-כָּל-שְׂעָרוֹ אֶת-רֹאשׁוֹ וְאֶת-זָקְנוֹ וְאֶת נֶפֶת עֵינָיו וְאֶת-כָּל-שְׂעָרוֹ יְגַלַּח

וְכַבֵּס אֶת-בְּגָדָיו וְרִחֵץ אֶת-בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְטָהַר:

ראה **תלישא-קטנה**